

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM NO	KONU	SAYFA NO
İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ		V
BÖLÜM 1	TARİH BOYUNCA MARDİN	1
	Tarih Boyunca Mardin'e Verilen Adlar ve Kökenleri	1
	Mardin İlinin Coğrafi ve İklimsel Özellikleri	3
BÖLÜM 2	MARDİN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ (MİLATTA ÖNCEKİ DÖNEMLER)	5
	Eski Taş Çağı'ndan Kalkolitik Döneme Mardin	5
	Tunç ve Demir Çağlarında Mardin	6
	Mardin'de Önemli Antik Medeniyetler ve Etkileşimler	7
BÖLÜM 3	MİLATTA SONRA MARDİN: KADİM MEDENİYETLERİN İZLERİ	19
	Sasaniler Dönemi ve Mardin (M.S. 297-651)	19
	İran Şah Buhari (Güneşe Tapan Kral) Dönemi (M.S. 330-442)	20
BÖLÜM 4	MARDİN'İN MÜSLÜMAN ARAPLAR TARAFINDAN FETHİ VE SONRASI	22
	Hazreti Ömer Dönemi ve İlk Fetih (M.S. 640-750)	22

	Emeviler Döneminde Mardin (M.S. 656-750)	23
	Abbasiler Dönemi (M.S. 750-885)	24
	Hamdaniler Dönemi (M.S. 885-965)	25
	Bizans Dönemi (M.S. 965-988)	26
	Mervaniler Dönemi (M.S. 988-1089)	26
	İslamiyet ve Türkler	26
BÖLÜM 5	MARDİN'DE TÜRK SELÇUKLULAR DÖNEMİ	27
	Büyük Selçuklu Devleti'nin Kuruluşu ve Yükselişi	27
	Sultan Alparslan Dönemi (M.S. 1063-1072)	34
BÖLÜM 6	ARTUKLULAR DEVLETİ: KURULUŞU VE DEVLET YAPISI	40
	Artuklu Beyliği'nin Kuruluşu	40
	Artuklu Devlet Teşkilatı	44
	Artukluların Bilim ve Sanata Verdikleri Destekler	49
	Artuklu Vizyonu	54
	Artuklu Mimari Eserleri	55
BÖLÜM 7	ARTUKLU DEVLETİ'NİN KURUCUSU NECMEDDİN İLGAZİ	56
	Yakut Bey: Mardin'in İlk Türkmen İşkânının Mimarı (M.S. 1101-1104)	56

	Artuklu Sökmen Bey Dönemi Mardin (M.S. 1104-1105): Mardin'in İmar Faaliyetleri	57
	Necmeddin İlgazi M.S. 1105-1122: Necmeddin İlgazi Döneminde Mardin	57
	Bu Dönemde Süryanilerin Artuklularla İlişkileri	62
BÖLÜM 8	ARTUKLU HÜSAMEDDİN TİMURTAŞ DÖNEMİ	64
	M.S. 1122-1154: Artuklu Hüsameddin Timurtaş Döneminde Mardin	64
	Atabeyler Kimdir ve Zengi Hanedanlığı'nın Türk-İslam Tarihindeki Önemi	65
BÖLÜM 9	ARTUKLU NECMEDDİN ALPİ DÖNEMİ	70
BÖLÜM 10	ARTUKLU BİRİNCİ KUTBEDDİN DÖNEMİ	71
	M.S. 1165-1184: Birinci Kutbeddin Döneminde Mardin	71
	Timur Devleti'nin Kuruluşu ve Artuklu Mirası Üzerindeki Etkisi	73
	Mardin Ulu Camii ve Hatuniye Medresesi	75
BÖLÜM 11	ARTUKLU HÜSAMEDDİN YAVLAK ARSLAN DÖNEMİ	77
BÖLÜM 12	ARTUKLU MANSUR NASREDDİN DÖNEMİ	79
	M.S. 1201-1239 Artuklu Mansur Nasreddin Artuk Arslan Döneminde Mardin	79

	Şehidiye Medresesi ve Camii	79
	Harzem Taceddin Mesud Medresesi	80
BÖLÜM 13	ARTUKLU SAİD NECMEDDİN DÖNEMİ	81
	M.S. 1239-1260: Artuklu Said Necmeddin Gazi Döneminde Mardin	81
	Moğol İstilas ve Mardin'in Direnişi	81
	Mardin'i İstila Eden Hülagu Han Kimdir?	81
BÖLÜM 14	ARTUKLU FAHREDDİN KARAASLAN DÖNEMİ	83
	M.S. 1260-1292: Artuklu Muzaffer Ebulfeth Fahreddin Karaaslan Döneminde Mardin	83
	Muzafferiye Medresesi'nin Mimari ve Fonksiyonel Değişimi	84
BÖLÜM 15	ARTUKLU ŞEMSEDDİN DAVUD DÖNEMİ	85
	M.S. 1292-1294: Artuklu Şemseddin Davud Döneminde Mardin	85
BÖLÜM 16	ARTUKLU MANSUR NECMEDDİN GAZİ DÖNEMİ	86
	M.S. 1293-1312: Artuklu Mansur Necmeddin Gazi Döneminde Mardin	86
	Hüsamiye Medresesi	87

BÖLÜM 17	ARTUKLU ADİL İMAMEDDİN ALİ ALPI DÖNEMİ	88
	M.S. 1312: Artuklu Adil İmameddin Ali Alpi Döneminde Mardin	88
BÖLÜM 18	ARTUKLU SALİH ŞEMSEDDİN DÖNEMİ	89
	M.S. 1312-1363: Artuklu Salih Şemseddin Döneminde Mardin	89
	Siyasi İlişkiler ve Dönemin Dinamikleri	89
	Yönetim Anlayışı ve Kişisel Özellikleri	90
BÖLÜM 19	ARTUKLU MELİK MANSUR DÖNEMİ	91
	M.S. 1353-1368: Artuklu Melik Mansur Küçük (Mansur Ahmed) Döneminde Mardin	91
	Vezir Altun Boğa ve Altun Boğa Medresesi	91
BÖLÜM 20	ARTUKLU MELİK MAHMUD DÖNEMİ	93
	M.S. 1368-1370: Artuklu Sultan Melik Mahmud Döneminde Mardin	93
BÖLÜM 21	ARTUKLU SULTAN MELİK DAVUD EL MUZAFFER BİN MELİK SALİH DÖNEMİ	94
	M.S. 1370-1376: Artuklu Sultan Melik Davud el-Muzaffer Bin Melik Salih Döneminde Mardin	94
	Dönemin Önemli Eseri: Latifiye (Abdüllatif Camii)	95

BÖLÜM 22	ARTUKLU MELİK İSA DÖNEMİ	96
	M.S. 1376-1406: Artuklu Melik İsa Bin Muzaffer Davud Bin El-Melik es-Salih Döneminde Mardin	96
	Zinciriye Medresesi Kitabesi	96
	Karakoyunlular ve Timur ile Mücadeleler	97
	Zinciriye Medresesi (Sultan İsa Medresesi)	98
BÖLÜM 23	ARTUKLU SALİH KÜÇÜK DÖNEMİ	99
	M.S. 1406-1409 Artuklu Salih Şihabeddin Ahmed (Melik es-Salih Küçük) Döneminde Mardin	99
	Timur'un Yıkıcı Etkileri ve Süryani Manastırları	99
	Karakoyunlu-Akkoyunlu Mücadelesi ve Artuklu Hanedanının Sonu	100
BÖLÜM 24	MARDİN'DE TÜRK KARAKOYUNLULAR DÖNEMİ	102
	Karakoyunlular Kimdir?	102
	Mardin M.S. 1409-1432: Karakoyunluların Mardin Yönetimi	103
	Mardin Doğumlu Karakoyunlu Cihan Şah	104
BÖLÜM 25	MARDİN'DE TÜRK AKKOYUNLULAR DÖNEMİ	107
	M.S. 1432-1508: Mardin'de Akkoyunlular Dönemi	107

Akkoyunlular Kimdir?	108
Akkoyunlu Tur Ali Bey (1340-1362) Dönemi	109
Akkoyunlu Kutlu Bey (1362-1388) Dönemi	109
Akkoyunlu Ahmed Bey Dönemi	109
Akkoyunlu Kara Yülük Osman Bey	110
Akkoyunlu Ali Bey Dönemi	110
Akkoyunlu Hamza Bey Dönemi	111
Akkoyunlu Cihangir Mirza Bey Dönemi	111
Akkoyunlu Uzun Hasan Dönemi	111
Akkoyunlu Halil Bey Dönemi	113
Akkoyunlu Yakup Bey Dönemi	113
Akkoyunlu Baysungur Bey Dönemi	114
Akkoyunlu Rüstem Bey Dönemi	114
Akkoyunlu Ahmed Bey Dönemi	115
Akkoyunlu Devleti'nin Yıkılışı	115
Mardin'de Başlıca Akkoyunlu Eserleri	116
BÖLÜM 26 MARDİN'DE SAFEVÎ DÖNEMİ (M.S. 1508-1514)	120
Safevî Devleti'nin Zayıflaması ve Farslaşma Süreci (1514-1524)	124

BÖLÜM 27	MARDİN'İN OSMANLI YÖNETİMİNE GEÇİŞİ	133
	Çaldıran Savaşı ve Osmanlı'nın Doğu Politikası (23 Ağustos 1514)	133
	Mardin ve Çevresinin Osmanlı Fethine Giden Yol: İdris-i Bitlisi'nin Rolü	135
BÖLÜM 28	OSMANLI DÖNEMİ MARDİN'İN İDARİ YAPISI	139
	Osmanlı Dönemi Mardin'in İdari Teşkilatlanması	139
	Toprak Sistemi ve Ekonomik Yapı	140
BÖLÜM 29	MARDİN'DE OSMANLI DÖNEMİ KÜRT ÖNCELİĞİ VE KİMLİK DÖNÜŞÜMLERİ	142
	Osmanlı Dönemi Mardin'de Kürtlere Tanınan Ayrıcalıklar	142
	Osmanlı Politikalarının Türk Varlığı Üzerindeki Etkileri ve Kimlik Dönüşümleri	143
	Mardin Şehir ve Köy Yerleşimleri: Dilsel ve Etnik Yapı	144
	Mardin'de Maziden Gelen Türkçe Yer Adları ve Kimlik Değişimi Kanıtları	145
BÖLÜM 30	OSMANLI DÖNEMİNDE MARDİN'İN SOSYAL YAPISI	149
	Mardin'de Gayrimüslim Millet ve Cemaatler	149

BÖLÜM 31	TANZİMAT SONUCU MARDİN'DE YÖNETİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SOSYAL DİNAMİKLER	151
	Tanzimat Fermanı'nın Mardin'e Etkileri ve Merkezileşme Çabaları	151
	Bedirhan Bey İsyanının Mardin'e Etkileri ve Kürdistan Eyaletinin Kuruluşu	153
	Yeni İdari Taksimat ve Mardin İdari Yapısı	154
	Mardin'de 1847-1868 Yıllarında Asayiş Problemleri	158
	Mardin'deki Konargöçerler ve Yerleşik Aşiretler:	160
	Mardin'de Eşraf	163
BÖLÜM 32	TANZİMAT SONRASI MARDİN'DE GAYRİMÜSLİM CEMAATLER	165
	Gayrimüslim Cemaatlerin Statüsündeki Değişiklikler	165
BÖLÜM 33	TARİHTE SÜRYANİLER	167
	Süryani Halkının Kökeni ve Kimlik Tartışmaları	167
	Süryanilerde Misyonerlik Faaliyetleri ve Kiliseler Arası İlişkiler	169
	Süryanilerde Edebiyat, Sanat ve Mimari	171
	Süryani Kiliseleri ve Sembolleri	171
	Süryani Kiliselerinin İçindeki İşaretler:	171

	Hoşgörü Şehri Mardin'de Kiliseler ve Süryani-Ermeni İlişkileri	172
	Süryani ve Ermenilerin arasındaki dayanışma örnekleri:	173
BÖLÜM 34	MARDİN ERMENİLERİ	178
	Mardin'de Ermenilerin Tarihi ve Katolikleşme Süreci	178
	Tomas Çerme'nin İddiaları ve Süryani-Ermeni İlişkileri	178
BÖLÜM 35	MARDİN'DE MİSYONERLİK FAALİYETLERİ	184
	Mardin'de Misyonerlerin Etkinliği	184
BÖLÜM 36	MARDİN'DE YERİNDEN YÖNETİM	192
	Mardin'de Yerel Meclisli Yönetim Anlayışı	192
	Mardin'de İdare Meclisi	193
	Adli Meclisler	193
	Mardin'de Belediye Meclisi	193
	Günümüzdeki Yansımalar ve "Terörsüz Türkiye" Çalışmalarına Etkisi	195
BÖLÜM 37	II. ABDÜLHAMİT DÖNEMİNDE GÜÇ DENGELERİ	198
	II. Abdülhamit Döneminde Bölgesel Güç Dengeleri ve Stratejiler	198
	Hamidiye Alayları ve Asayiş Problemleri	199

	Mardin'de Hamidiye Alayları ve Eşraf İlişkisi	203
	Mardin'de Ermeni Olayları	204
	Hamidiye Alaylarının Fayda ve Zararları: Ziya Gökalp, Şaki İbrahim Destanı ve Hüseyin Kanco İlişkisi	207
	Günümüze Yansımalar ve "Terörsüz Türkiye" Çalışmalarıyla Analizi	210
	“Terörsüz Türkiye” İçin Sınır Güvenliği ve Üretim Temelli Yerleşim Projesi	212
BÖLÜM 38	Milli Mücadele'de Mardin	216
	Mustafa Kemal Atatürk'ün Mardin Ziyaretleri	216
	Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde Mardin	218
	İngiliz İşgal Teşebbüsleri (22 Mart - 26 Mayıs 1919)	219
	Fransız İşgal Teşebbüsü (9 Ocak 1920)	220
	Mardin'in Kurtuluşu Nasıl Onur Gününe Dönüştürüldü?	225
	İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki Mardin Vekilleri	225
BÖLÜM 39	TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ KURULUŞUNDA MARDİN	228
	Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kuruluşu	231
	Cumhuriyetin Siyasi Kazanımları	237

BÖLÜM 40	MARDİN: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TEK PARTİ DÖNEMİ	244
	İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye Üzerindeki Etkileri ve Alınan Tedbirler	244
	Çok Partili Hayata Geçiş Süreci	245
	“Beyaz Devrim” ve Yeni Bir Dönemin Başlangıcı	247
BÖLÜM 41	MARDİN: ÇOK PARTİLİ DÖNEM	257
BÖLÜM 42	MARDİN: 1960 ASKERİ YÖNETİM DÖNEMİ	267
	Mayıs 1960 İhtilal Bildirisini Okuyan Alparslan Türkeş ve Menderes'in İdamına Karşı Duruşu	270
BÖLÜM 43	MARDİN: 1960 ASKERİ YÖNETİMİNDEN ÇOK PARTİLİ HAYATA YENİDEN GEÇİŞ	274
	MARDİN: 1970'LERDE SİYASİ KUTUPLAŞMA VE DARBEYE GİDEN YILLAR	285
BÖLÜM 44	1980 ASKERİ YÖNETİM DÖNEMİ VE 12 EYLÜL İHTİLALİ	291
	12 Eylül 1980 Askeri Cunta'nın Acı Bilançosu ve Sonuçları	307
BÖLÜM 45	28 Şubat Postmodern Darbesi Sonrası Yeni Siyasi Oluşumlar Döneminde Mardin	330
	Çözüm Süreci'nin Kilit Anları: Oslo ve Dolmabahçe Görüşmeleri ve Perde Arkası	340
	Çözüm Süreci ve İnsan Kayıpları	345

BÖLÜM 46	Türk Hoşgörüsüyle Mardin İçin Yapılması Gerekenler	360
	Mardin'in Yeniden İnşası ve Türk Hoşgörüsüyle Geleceğe Yönelme	362
	Mardin Tarihi Çarşılarının Yeniden Doğuşu: Çok Kimlikli Bir Alışveriş ve Yaşam Merkezi Projesi	365
	Ana Caddenin Yayalaştırılması ve Şehrin Kalkınması Üzerindeki Etkisi	368
BÖLÜM 47	Mardin Gençliğine Örnek Şahsiyet: Prof. Dr. Aziz Sancar	370
BÖLÜM 48	Mardin'in Kimliği, Tarihi Mirası ve Geleceği	376
	Terörsüz Türkiye Çabaları ve Muhtemel Sonuçları	385
	Mardin: Bir Hikâyeler Diyarı ve Benim Mirasım	386
KAYNAKÇA		389